

จากอุดมการณ์ชาตินิยมสู่ “ภาพลักษณ์จีน” ในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

FROM NATIONALIST IDEOLOGY TO “CHINESE IMAGE”
IN THE CHINESE TEXTBOOK FOR FOREIGNERS

เดชา ชาติวรรณ*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Decha Chatwan*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: dechachatwan@gmail.com

Received: 2023-06-12

Revised: 2023-08-25

Accepted: 2023-08-29

บทคัดย่อ

การก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำเศรษฐกิจโลกของจีน ทำให้จีนตระหนักถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ประเทศ เนื่องจากภาพลักษณ์ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุน รวมถึงการเป็นที่ยอมรับจากประชาคมโลก ซึ่งรัฐบาลจีนมีความต้องการแก้ไขภาพลักษณ์เชิงลบที่ถูกสร้างโดยชาติตะวันตก ด้วยการใช้แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติเป็นหนึ่งในช่องทางสื่อสารภาพลักษณ์จีนของตนเอง บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดภาพลักษณ์และวาทกรรม เพื่อชี้ให้เห็นการสื่อสารวาทกรรมภาพลักษณ์จีนผ่านแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลจีนทั้งในด้าน มิติภาพลักษณ์และวาทกรรมภาพลักษณ์ โดยมีอุดมการณ์ชาตินิยมอยู่เบื้องหลัง

คำสำคัญ: แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ ภาพลักษณ์จีน อุดมการณ์ชาตินิยม

ABSTRACT

China's emergence as one of the world's leading economies made China realize the importance of the country's image because the image affects credibility, economic expansion, and investment, including being accepted by the world community. The Chinese government wants to correct the negative image created by the West through Chinese textbooks for foreigners as one of the channels to communicate their Chinese

image. This article uses the conceptual framework of image and discourse to point out the communication of Chinese image discourse through Chinese language learning textbooks for foreigners that correspond to the policy of the Chinese government in terms of image dimensions and image discourse with the nationalist ideology behind it.

Keywords: Chinese textbook for foreigners, Chinese image, nationalist ideology

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา จีนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จนก้าวสู่การเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา การพัฒนาแบบก้าวกระโดดดังกล่าวเป็นผลจากการเปิดประเทศใน ค.ศ. 1978 บนเส้นทางการปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีนอย่างเป็นรูปธรรม เหตุการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความขัดแย้งทางอำนาจระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 ยิ่งจีนเข้ามามีอิทธิพลต่อโครงสร้างอำนาจโลกมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อเจ้าของอำนาจเดิมอย่างสหรัฐอเมริกามากขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงต้องปกป้องโครงสร้างอำนาจโลกที่ตนถือครอง และได้รับประโยชน์มาโดยตลอดแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อชาติที่กำลังจะก้าวขึ้นมาเทียบเท่าหรือแทนที่สหรัฐอเมริกาอย่างจีน ทำให้จีนรู้สึกว่าคุณถูกเอาเปรียบ ถูกตีกรอบ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ตามแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจโลก (Sivapol Laongsakul, 2019) เช่น ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กำหนดให้จีนเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และใน ค.ศ. 2021 ประธานาธิบดีโจ ไบเดน ระบุอย่างชัดเจนว่า จีนเป็นเพียงประเทศเดียวที่อาจจะ

ใช้ศักยภาพทางเศรษฐกิจ การทูต การทหาร และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จีนมีอยู่ในขณะนี้ เพื่อท้าทายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของนานาประเทศตามแบบของสหรัฐอเมริกา (Yao Zhifen, 2022) ส่งผลให้ในช่วงเวลานี้ ประชาคมโลกมักได้รับข่าวสารเชิงลบต่าง ๆ เกี่ยวกับจีนจากการโจมตีของสหรัฐฯ เพื่อให้ประชาคมโลกสูญเสียความเชื่อมั่นต่อจีน

ในประเทศไทย ภาพลักษณ์จีนมีทั้งภาพลักษณ์เชิงลบที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับไต้หวัน การปกครองด้วยระบอบเผด็จการ การไม่เคารพในสิทธิมนุษยชน ปัญหาการดักทุนจีนในประเทศกลุ่มอาเซียนหรือทุนจีนสีเทาในไทยที่กำลังเป็นที่สนใจของคนไทยในขณะนี้ เป็นต้น ทั้งยังมีภาพลักษณ์ที่เกิดจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยตรงที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เช่น การไม่เคารพต่อกฎระเบียบทางสังคม ทำให้คนไทยมีทัศนคติเชิงลบต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน (Chanicha morYadee, 2019)

เมื่อจีนต้องการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของชาติ แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติจึงถือเป็นหนึ่งในช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารภาพลักษณ์จีนเชิงบวกต่อชาวโลก

เนื่องจากปัจจุบันภาษาจีนได้กลายเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการติดต่อธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นผลมาจากการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลกของจีน รัฐบาลไทยและอีกหลายประเทศทั่วโลกได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาจีน จึงมีการบรรจุวิชาภาษาจีนลงในรายวิชาเรียนภาคบังคับ ส่งผลให้แบบเรียนภาษาจีนเป็นที่ต้องการสำหรับหลายประเทศที่มีการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติที่ใช้กันทั่วไปในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นโดยหน่วยงานการศึกษาในประเทศจีน ด้วยเหตุนี้ทำให้จีนมองว่าแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติคือช่องทางสำคัญในการส่งออกภาพลักษณ์จีน (Chen Yuling, 2021)

จากปัญหาภาพลักษณ์ที่จีนประสบอยู่สู่การใช้แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติในการสื่อสารภาพลักษณ์จีน บทความชิ้นนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่าง “ภาพลักษณ์จีน” ที่ผู้นำจีนต้องการนำเสนอ กับ “ภาพลักษณ์จีน” ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร ผ่านมิติภาพลักษณ์และวาทกรรมภาพลักษณ์ โดยการนำคำกล่าวของสีจิ้นผิงผู้นำจีนเกี่ยวกับภาพลักษณ์จีน นำมาเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์จีนที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีน ทั้งยัง เปรียบเคียงให้เห็นถึงอุดมการณ์ชาตินิยมที่อยู่เบื้องหลัง พร้อมกับการนำผลจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการอภิปรายเพื่อให้สามารถเห็นภาพความสอดคล้องกันของแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติกับภาพลักษณ์จีนที่รัฐบาลจีนวางไว้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ บทความชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อโจมตีหรือชี้ถูกชี้ผิดแต่ประการใด เป็นเพียงการชี้ให้เห็นความเป็นมาของภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อให้ผู้ใช้แบบเรียนไม่หลงไปตามแนวคิดที่แบบเรียนวางไว้เสียทั้งสิ้น

คำริของผู้นำจีนต่อการปฏิรูปภาพลักษณ์จีน

“ภาพลักษณ์” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดำรงรักษาและเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เมื่อเวลาผ่านไปอาจมีการปรับปรุง หรือหากภาพลักษณ์ผิดเพี้ยนไปก็สามารถปรับแก้หรือสร้างภาพลักษณ์ใหม่เพื่อลบล้างภาพลักษณ์เดิมที่ไม่ต้องการได้ (Weena Eiamprapai, 2008) การมีภาพลักษณ์ประเทศที่ดีย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของจีนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อาทิ การมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของประเทศคู่ค้าและประชาคมโลก โดยเฉพาะประเด็นความน่าเชื่อถือในมิติต่าง ๆ การที่ประเทศจีนเป็นชาติผู้ผลิตและส่งออกสินค้าทั้งสินค้าอุปโภคบริโภครายใหญ่ของโลก ภาพลักษณ์ของประเทศผู้ผลิตย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคโดยตรง (Phasiri Techawitayasin, 2015)

ผู้นำจีนจึงมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงแก้ไขหรือลบล้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อจีน ดังคำริของผู้นำจีนต่อการปฏิรูปภาพลักษณ์ของประเทศ ในช่วงที่ผ่านมาที่ว่า

“บอกเล่าเรื่องราวของจีนให้ดี ถ่ายทอดเสียงของจีนให้โลกรู้จักจีนในแบบ 3 มิติ หลากสีสันแสดงภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในฐานะผู้สร้างสันติภาพของโลก ผู้ช่วยพัฒนาโลก ผู้รักษากฎระเบียบระหว่างประเทศ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริม

การสร้างชุมชนที่มีอนาคตร่วมกันสำหรับมนุษยชาติ” (讲好中国故事、传播好中国声音，让世界认识一个立体多彩的中国，展示中国作为世界和平的建设者、全球发展的贡献者、国际秩序的维护者良好形象，为推动建设人类命运共同体作出贡献。) (Xu Huiguan, 2021)

“ต้องขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนอย่างต่อเนื่อง ท้นกระแส แยกแยะเป้าหมาย และดำเนินตามนโยบายอย่างแม่นยำ นำเสนอแนวคิดสังคมนิยมอัตลักษณ์จีนยุคใหม่เชิงรุก บอกเล่าเรื่องราวการบริหารประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเชิงรุก เรื่องราวการต่อสู้ของชาวจีนเพื่อให้บรรลุความฝัน และการที่จีนยึดมั่นในการพัฒนาอย่างสันติ การร่วมมือแบบได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เพื่อให้โลกเข้าใจจีนมากขึ้น” (要不断提升中华文化影响力，把握大势、区分对象、精准施策，主动宣介新时代中国特色社会主义思想，主动讲好中国共产党治国理政的故事、中国人民奋斗圆梦的故事、中国坚持和平发展合作共赢的故事，让世界更好了解中国。) (Xu Huiguan, 2021)

“ยกระดับอิทธิพลต่อนานาชาติอย่างต่อเนื่อง แนะนำแนวคิดในการพัฒนาของจีนให้ดีขึ้น เส้นทางพัฒนา ความสำเร็จในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความเป็นจีนที่แท้จริง หลากมิติ และครอบคลุมให้มากขึ้น” (不断提高国际影响力，更好介绍中国的发展理念、发展道路、发展成就，更好展示真

实、立体、全面的中国) (Xu Huiguan, 2021)

จากคำกล่าวของสีจิ้นผิงข้างต้น ได้แสดงเจตนารมณ์ในการสื่อสารภาพลักษณ์จีนแบบสามมิติ (立体) คือ ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้โลกเห็นภาพลักษณ์ปัจจุบัน (Current Image) ซึ่งมีทั้งภาพลักษณ์เชิงบวกและเชิงลบ อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์คำกล่าวข้างต้นอย่างละเอียด จะพบว่า สีจิ้นผิงเลือกสื่อสารวาทกรรมภาพลักษณ์จีนเฉพาะบางแง่มุม เช่น ความเป็นสากล ความเป็นมิตร การเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือความเป็นผู้ทรงอิทธิพลทางวัฒนธรรม เป็นต้น อย่างมีนัยสำคัญ คือ เพื่อจะต่อต้าน ลบล้างวาทกรรมภาพลักษณ์จีนเชิงลบที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้อื่น ดังคำกล่าวของสีจิ้นผิงในที่ประชุมงานข่าวสารและความคิดเห็นประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ค.ศ. 2016 ที่ว่า

“ภาพลักษณ์จีนในสายตาประชาคมโลกมักถูก “สร้างโดยคนอื่น” มากกว่าที่จะ “สร้างด้วยตนเอง” บางครั้งเราก็ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลให้ตัวเองได้ หรือพูดแล้วไม่มีใครได้ยินเสียงของพวกเรา” (中国在世界上的形象很大程度上仍是 “他塑” 而非 “自塑”，我们在国际上有时还处于有理说不出、说了传不开的境地) (Xu Huiguan, 2021)

จากคำกล่าวข้างต้น สื่อให้เห็นถึงความคับข้องใจของสีจิ้นผิง จากการที่จีนตกเป็นเหยื่อในการสร้างวาทกรรมภาพลักษณ์เชิงลบของต่างชาติ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ดังนั้น การลุกขึ้นหาพื้นที่สื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์จีนด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาคมโลกเชื่อมั่นและไว้วางใจจีน จึงกลายเป็น

ประเด็นเร่งด่วนของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Shen Zhengfu, 2023)

แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

จากคำกล่าวของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร “อำนาจ (power) ที่ไม่ได้หมายถึงอำนาจในรูปแบบการใช้คำสั่งเข้าบีบบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ได้รับ การขัดเกลาชักฟอกจนชาวสะอาดในรูปของความรู้” (Chairat Charoensin-o-larn, 2017) แบบเรียน มักถูกมองว่าเป็น “พื้นที่สื่อสารแนวคิดของรัฐ” เพราะแบบเรียนมักมีได้สร้างขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ แต่เพียงจุดมุ่งหมายเดียว ทว่าแบบเรียนยังถูกใช้เป็น เครื่องมือเพื่อเผยแพร่แนวคิด ชี้นำทัศนคติผู้เรียน อีกด้วย แบบเรียนจึงมักถูกควบคุมโดยรัฐเพื่อส่งผ่าน อุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน ด้วยคุณสมบัติของ แบบเรียนอันเป็นสื่อที่ผลิตซ้ำเพื่อใช้กับผู้เรียน จำนวนมากและใช้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจำเป็นต้อง จดจำเพื่อใช้ความรู้จากแบบเรียนในการสอบวัดผล การศึกษา ตอกย้ำด้วยข้อสอบที่มักมีคำตอบที่ ถูกต้องที่สุดเพียงหนึ่งเดียว นั่นก็คือคำตอบที่ ตรงตามในแบบเรียน ทำให้ข้อมูลหรือความจริง ชุดอื่นที่นอกเหนือหรือขัดแย้งไปจากแบบเรียน ไม่อาจมีพื้นที่ในการสื่อสารได้ (Sittichai Sukkata, 2014)

วาทกรรม “ภาพลักษณ์จีน” ในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

1. มิติต่าง ๆ ของภาพลักษณ์จีน

จีนจัดแบ่งภาพลักษณ์จีนออกเป็น มิติต่าง ๆ ดังที่มีการศึกษาเพื่อหามิติต่าง ๆ ของ ภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาว

ต่างชาติ โดยแบ่งรูปแบบการศึกษาเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. วิเคราะห์และจำแนกเนื้อหาจากแบบเรียน ออกเป็นมิติต่าง ๆ เช่น ผลจากการวิเคราะห์ แบบเรียนของ Liu Yihui (2021) สามารถจำแนก ภาพลักษณ์จีนออกเป็น 7 มิติ ได้แก่ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี ภูมิศาสตร์ และ ระบบนิเวศ ในขณะที่ (Liu Yihui, 2021) และ Zhao Yupei (2016) จำแนกภาพลักษณ์จีนออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม (Zhao Yupei, 2016) และ 2. คือการนำ นโยบายรัฐหรือผลการสำรวจมาประกอบการจัดเป็น มิติต่าง ๆ แล้วค่อยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลของ การจำแนกเนื้อหาในแบบเรียน อาทิ Chen Yuling (2021) นำนโยบาย “ห้าในหนึ่งเดียว” (五位一体) หรือการพัฒนาประเทศ 5 ด้านของพรรค คอมมิวนิสต์จีน อันประกอบด้วย เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม วัฒนธรรม และ ระบบนิเวศ ร่วมกับ “หัวข้อและเนื้อหาการสอน ภาษาจีน” ภายใน “หลักสูตรภาษาจีนสำหรับ นานาชาติ” 《国际汉语教学通用课程 大纲》 สามารถจำแนกภาพลักษณ์จีนออกเป็น 9 มิติ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา สังคม พลเมือง วัฒนธรรม กีฬา และ ระบบนิเวศ (Chen Yuling, 2021) Li Mengyao (2021) จำแนกตาม “รายงานการสำรวจภาพลักษณ์ แห่งชาติจีนทั่วโลกประจำปี 2018” (《中国 国家形象全球调查报告2018》) คือ พลเมือง การเมืองและการทูต เศรษฐกิจ วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5 มิติ (Li Mengyao, 2021) จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะจำแนก โดยวิธีการใด มิติที่อยู่ในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับ

ชาวต่างชาติ ก็ครอบคลุมทุกมิติของจีน ไม่ว่าจะเป็น มิติทางวัฒนธรรม มิติทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี มิติทางสังคม มิติทางการเมือง มิติทางภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้นำจีนที่ต้องการนำเสนอภาพลักษณ์จีนแบบรอบด้าน หรือ “3 มิติ”

2. วาทกรรมภาพลักษณ์จีน

คำว่า “3 มิติ” ถูกใช้ในคำกล่าวเกี่ยวภาพลักษณ์จีนของสีจิ้นผิงอยู่บ่อยครั้ง เพื่อสื่อสารถึงการเปิดเผยให้คนภายนอกสามารถเห็นจีนแบบครอบคลุมรอบด้าน แบบไม่ปิดบังอำพรางจริงใจ และตรงไปตรงมาทว่าภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนและตำราของสีจิ้นผิงต่อการปฏิรูปภาพลักษณ์จีน กลับต่างก็นำเสนอเพียงด้านมุมเดียวของมิตินั้น ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาจากผู้ศึกษาทั้ง 6 ท่าน คือ Zhao Yupei (2016), Wang Miaomiao (2018), Jing Huijin (2018), Yan Lulu (2021), Liu Yihui (2021) และ Li Mengyao (2021) ที่ชี้ชัดไปในทิศทางเดียวกันว่า ถึงแม้แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติจะสื่อสารภาพลักษณ์จีนอย่างครอบคลุมในทุกมิติ ทว่าในแต่ละมิติกลับถูกเลือกสรร และหยิบยกขึ้นมานำเสนอแต่เพียงบางแง่มุมเท่านั้น คือ มิติทางวัฒนธรรมนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นชาติที่รุ่มรวยไปด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เป็นกลุ่มชนที่มีอารยะ ส่วนมิติทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีนั้น สื่อสารด้านความเป็นชาติที่มีเศรษฐกิจก้าวหน้า มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว มิติทางสังคม กล่าวถึงการเป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนต่างชาติดั้งเดิม และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย แต่มีความปรองดอง

สมานฉันท์ ร่วมกันพัฒนาชาติ ผู้คนเป็นมิตร เป็นสังคมที่เปิดกว้างยอมรับความแตกต่าง มีความรับผิดชอบ มิติทางการเมือง ได้สื่อสารถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) มิติทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการแสดงออกถึงธรรมชาติที่หลากหลายและทิวทัศน์ที่สวยงามของจีน ที่มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ประเด็นที่น่าสนใจ อย่างเช่น การกล่าวยกย่องชาติตนมากเกินไป โดยการเน้นหนักเรื่องความสำเร็จของชนชาติจีนในประวัติศาสตร์ หรือมักใช้คำว่า “ชาติอันยิ่งใหญ่” (大国) เช่น ชาติอันยิ่งใหญ่ที่มีความเจริญ ชาติอันยิ่งใหญ่ที่มีความปรองดอง ในการสื่อสารวาทกรรมชาติอันยิ่งใหญ่เหนือกว่าชาติอื่น เป็นต้น (Zhao Yupei, 2016; Wang Miaomiao, 2018; Jing Huijin, 2018; Yan Lulu, 2021; Liu Yihui, 2021; Li Mengyao, 2021) ทว่ากลับหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงปัญหาที่ประชาคมโลกกำลังพูดถึงเกี่ยวกับประเทศจีน ในประเด็นอ่อนไหวหรือปัญหาที่จีนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างประเทศจีนกับไต้หวัน ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในชาวอุยกูร์ เป็นต้น จนทำให้เนื้อหาโน้มเอียงไปทางชื่นชม ยกย่องประเทศจีนจนขาดความสมดุลทางเนื้อหา และเนื้อหาจับต้องไม่ได้ (Jing Huijin, 2018) ทั้งที่สามารถใช้แบบเรียน เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศของ การพูดคุย สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ตามความจริงอย่างตรงไปตรงมา โดยลดทอนเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ที่ไกลตัวผู้เรียน แต่เพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศจีนในปัจจุบัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนต่างชาติ

รับรู้ความเป็นไปของประเทศจีน และสามารถปรับตัวได้ง่ายเมื่อต้องเข้าศึกษาต่อยังประเทศจีน หรือทำงานร่วมกับชาวจีน ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน เข้าถึงเนื้อหาแบบเรียนมากขึ้นอีกด้วย

อุดมการณ์เบื้องหลังวาทกรรม “ภาพลักษณ์จีน”

อุดมการณ์เบื้องหลังวาทกรรมภาพลักษณ์จีนสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. รัฐจีนกับการเข้าควบคุมความรู้ คือ บทบาทหน้าที่ของภาครัฐจีนในการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมให้กับคนรุ่นใหม่ของจีนเกิดความรัก ความเชื่อมั่นต่อชาติของตน 2. อุดมการณ์ชาตินิยมกับภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ คือ การใช้วิธีเดียวกันกับข้อ 1. เพื่อชักนำผู้เรียนต่างชาติให้เกิดความเชื่อมั่นในจีน การวิเคราะห์ในส่วนนี้ ต้องการเผยให้เห็นแนวคิดต่ออุดมการณ์ชาตินิยมและการใช้อุดมการณ์ชาตินิยมในแบบเรียนเพื่อชักนำผู้เรียนของภาครัฐ อีกทั้งยังเป็นการเผยให้เห็นอุดมการณ์หลักของสังคมจีน ซึ่งเป็นสังคมที่ผลิตแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติอาศัยอยู่

1. ภาครัฐกับการเข้าควบคุม “ความรู้”

เมื่อย้อนกลับเข้าไปดูแบบเรียนภายในประเทศจีน ซึ่งเป็นแหล่งต้นทางในการผลิตแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ การที่รัฐบาลจะเข้ามามีส่วนในการกำกับควบคุมทิศทางของเนื้อหาในแบบเรียนนั้น ดูเหมือนจะเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในประเทศจีน ทั้งนี้ ประเด็นที่ผู้นำจีนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ การปลูกฝังค่านิยมรักชาติลงในความรู้สึกชาวจีนทุกคนโดยผ่านระบบการศึกษา ดังคำกล่าวของสีจิ้นผิงที่ว่า

“อุดมการณ์ชาตินิยมเป็นหัวใจและจิตวิญญาณของประชาชาติจีน ในการบ่มเพาะผู้สร้างสรรค์ระบอบสังคมนิยมและผู้สืบทอดเราต้องปลูกฝังความรักชาติของนักเรียนเป็นอันดับแรก” (爱国主义是中华民族的民族心、民族魂，培养社会主义建设者和接班人，首先要培养学生的爱国情怀。) (Xi Jinping, 2020)

“ต้องวางการยกระดับการศึกษาเรื่องชาตินิยมของคนรุ่นใหม่ไว้ในตำแหน่งที่โดดเด่นยิ่งขึ้น ฝังเมล็ดพันธุ์แห่งความรักในชาติจีนให้ลึกลงไปหัวใจของเด็กทุกคน” (要把加强青少年的爱国主义教育摆在更加突出的位置，把爱我中华的种子埋入每个孩子的心灵深处。) (Xi Jinping, 2020)

“ความฝันของจีนในการจะฟื้นฟูประชาชาติจีนให้กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง เป็นหัวข้อหลักที่เด่นชัดของอุดมการณ์ชาตินิยมจีนในยุคปัจจุบัน” (实现中华民族伟大复兴的中国梦，是当代中国爱国主义的鲜明主题。) (Xi Jinping, 2020)

“ความเข้าใจและการยอมรับประวัติศาสตร์อันยาวนานและวัฒนธรรมอันลึกซึ้งของมาตุภูมิเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาอุดมการณ์ชาตินิยมของคนทั้งหลาย” (对祖国悠久历史、深厚文化的理解和接受，是人们爱国主义情感培育和发展的重要条件。) (Xi Jinping, 2020)

จะเห็นว่าเด็กรุ่นใหม่ของจีน เป็นเป้าประสงค์หลักของการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมโดยอาศัยกระบวนการศึกษาในชั้นเรียน มุ่งเป้าไปที่

วิชาแนวคิดและการเมือง (思政课) อันเป็นวิชาที่ถูกบรรจุลงในหลักสูตรการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมหาวิทยาลัย ซึ่งรัฐบาลมีส่วนเข้าไปดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนคิด เขียนแบบเรียน คณะครูผู้สอน ละเอียดลงไปถึงขั้นตอน กระบวนการดำเนินการต่าง ๆ (Ma Qi, 2022) นอกจากวิชาแนวคิดและการเมืองแล้ว ในรายวิชาอื่น ๆ ก็ยังมีความพยายามสอดแทรกอุดมการณ์ชาตินิยมลงไปแบบเรียนเช่นเดียวกัน อาทิ วิชาภาษาจีนระดับประถมศึกษา สอดแทรกอุดมการณ์ชาตินิยมในแบบเรียนโดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียน เน้นเนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบนิทาน อุดมไปด้วยข้อคิดสอนใจ ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนจะมีพื้นฐานอุดมการณ์ชาตินิยมที่ดี (Wang Yalong, 2022) มีทัศนคติต่อชาติตามที่ผู้นำจีนมองว่าถูกต้องเหมาะสม คือมีความภาคภูมิใจในชาติของตน มีความเชื่อมั่นในระบบสังคมนิยม เชื่อมั่นในแนวคิด เชื่อมั่นในระบบ เชื่อมั่นในวัฒนธรรม รวมกันเรียกว่า “ความเชื่อมั่นในตนเอง 4 ประการ” (四个自信) เพราะเมื่อคนในชาติมีความรักและเชื่อมั่นในชาติ จนแสดงออกผ่านนิสัยและจิตวิญญาณ จึงจะสามารถทำให้ประชาคมโลกเชื่อมั่นต่อจีนได้ (Wang Xianliang, 2022; Shen Zhengfu, 2023)

1. อุดมการณ์ชาตินิยมกับภาพลักษณ์จีน

ภาพลักษณ์ของชาตินั้น เกิดจากการแสดงออกร่วมกันระหว่างนิสัยและจิตวิญญาณของคนในชาติ หัวใจสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์ของชาติ จึงอยู่ที่การปลูกฝังจิตวิญญาณของชาติ ซึ่งสีจิ้นผิงมองว่า “จิตวิญญาณแห่งชาติจีน”

ก็คือ “จิตวิญญาณที่มีอุดมการณ์ชาตินิยมเป็นแกนกลาง” (Duan Huiqin, 2018) เช่นนั้นแล้ว ภาพลักษณ์ชาติในความคิดของชาวจีน จึงเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากอุดมการณ์ชาตินิยม กล่าวคือเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรัก ความเชื่อมั่นต่อชาติจีน จึงมิใช่เรื่องแปลกหากแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ ต่างผลิตรายการ ภาพลักษณ์จีนที่มีเนื้อหาหย่อง สร้างความน่าเชื่อถือตามวาทกรรมของผู้นำจีน บางส่วนถึงกับใช้ข้อมูลประชาสัมพันธ์ของภาครัฐจากสื่อทางการภายในประเทศใส่ลงในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติโดยตรง (Zhao Yupei, 2016) การสื่อสารวาทกรรมภาพลักษณ์จีนผ่านแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อต่อสู้ หักล้างวาทกรรมภาพลักษณ์จีนที่ถูกสร้างโดย “ผู้อื่น” ส่งผลให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ในประเทศนั้น ๆ เกิดทัศนคติที่ดีต่อจีน เกิดความเชื่อมั่นต่อจีน ในมิติต่าง ๆ เช่น มิติการเมือง เชื่อมต่อการพัฒนาประเทศจีนภายใต้การบริหารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศจีน ทั้งนี้ กระบวนการที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ข้างต้นได้นั้น อาจเป็นกระบวนการเดียวกับที่ภาครัฐจีนเข้าควบคุมแบบเรียนของผู้เรียนชาวจีนโดยตรง หรืออาจเกิดจากผู้ผลิตแบบเรียนชาวจีนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ผ่านการปลูกฝังและอยู่ภายใต้สังคมนิยมที่มีอุดมการณ์ชาตินิยมอยู่เบื้องหลังอยู่แล้ว ทำให้มีแนวคิดยึดถือความต้องการของผู้นำจีนเป็นสำคัญ แต่ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า นโยบายของผู้นำจีนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบังคับทิศทางภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

ผลกระทบต่อผู้เรียนชาวไทย

เมื่อแบบเรียนถูกใช้ในการเรียนการสอน ย่อมส่งต่อวาทกรรมต่าง ๆ สู่มุขนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยที่ใช้แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติที่ผลิตในจีนเป็นหลัก Kijthipong Arayapoonpong (2018) ศึกษาทัศนคติผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาจีนในประเทศไทย และ Zhang Yingnan (2019) ที่ศึกษาทัศนคติผู้เรียนชาวไทยที่ศึกษาภาษาจีนอยู่ที่ประเทศจีน ในมิติต่าง ๆ ซึ่งต่างก็ได้ผลลัพธ์จากการศึกษาที่สอดคล้องกันว่า แบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติมีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์จีน อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อประเทศจีน ในทางที่ดีขึ้นของผู้เรียนชาวไทย (Kijthipong Arayapoonpong, 2018; Zhang Yingnan, 2019)

แนวทางการใช้แบบเรียนภาษาจีน

จากสิ่งที่บทความได้กล่าวมา จะเห็นว่าเนื้อหาภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนมีความโน้มเอียงไปตามคำริของผู้นำจีน ครูผู้สอนที่ใช้แบบเรียนภาษาจีนจึงต้องตระหนักถึงประเด็นนี้ ควรสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศจีนในมุมมองอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากแบบเรียนของแต่ละมิติ ฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถามกับความรู้อันในแบบเรียน และหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากแบบเรียน หรือหากหน่วยงานการศึกษาหรือครูผู้สอนต้องการผลิตแบบเรียน

ขึ้นใช้เอง ในส่วนของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศจีน ก็ต้องไม่ยึดติดกับวาทกรรมเดิม ๆ เกี่ยวกับประเทศจีน แต่ต้องคำนึงถึงความครอบคลุมของเนื้อหาไม่เอนเอียงหรือเน้นด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงแบบเรียน รู้สึกว่าแบบเรียนกับสภาพความเป็นจริงที่ได้รับรู้เกี่ยวกับประเทศจีนนั้น สอดคล้องกัน เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชาวจีน หรือต้องเดินทางไปยังประเทศจีน จะช่วยลดปัญหาความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม (culture shock)

สรุป

ภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ มีความสอดคล้องกับภาพลักษณ์จีนที่ผู้นำจีนต้องการสร้างขึ้น ภาพลักษณ์จีนในแบบเรียนเป็นวาทกรรมที่มีอุดมการณ์ชาตินิยมอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือภาพลักษณ์จีนที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ นั้น ล้วนเกิดจากการเลือกสรรเนื้อหามาแล้วเป็นอย่างดี เพื่อสื่อสารภาพลักษณ์จีนขึ้นมาใหม่ มีเป้าประสงค์คือการต่อสู้ หักล้างภาพลักษณ์จีนเชิงลบที่ถูกสร้างโดยผู้อื่น โดยมีแรงผลักดันจากภาครัฐจีน ด้วยเหตุนี้ ครูผู้ที่ใช้แบบเรียนจึงควรคำนึงถึงประเด็นนี้ และเตรียมเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับประเทศจีนมุมมองอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากแบบเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดภาพลักษณ์จีนที่ครอบคลุมทุกมิติและมุมมอง

REFERENCES

- Chairat Charoensin-o-larn. (2017). *Development Discourse: Power Knowledge Truth Identity and Otherness*. 6. Bangkok Thailand: Vibhasazine.

- Chanicha morYadee, Chutira Rabob. (2019). Attitude and Behavior toward Chinese Tourists in Bangkok Metropolitan. **Journal of Management Science Review**. 21(2).119-128.
- Chen Yuling. (2021). **A Study on the National Image of China in Textbooks for Teaching Chinese as a foreign language——Take Experiencing Chinese, Encounters: Chinese language ang Culture, New Strategy of Chinese language as a Case Study**. (Master Thesis). A Thesis Submitted to Southeast University. Nanjing, China.
- Duan Huiqin. (2019). **On the Shaping of Chinese National Image and the Cultivation of Chinese National Spirit**. (Doctoral dissertation). University of Science and Technology Beijing. Beijing, China.
- Jing Huijin. (2018). **A study on the Chinese image of Chinese as a foreign language in middle and advanced comprehensive and reading textbooks (developing Chinese series)**. (Master Thesis). Jiangxi Normal University. Nanchang, China.
- Kijthipong Arayapoonpong. (2018). **The cognitive influence of Chinese language propagation on Chinese national image in Thailand**. (Doctoral dissertation). Minzu Univeesity of China. Beijing, China.
- Li Mengyao. (2021). **Research on the Construction of National Image in Cultural Textbooks for Foreign Undergraduates——Taking “Chinese Culture Reader” as an Example**. (Master Thesis). Minzu Univeesity of China. Beijing, China.
- Liu Yihui. (2021). **A Corpus-based Study of Chinese Image in Textbooks for Teaching Chinese as Foreign Language**. (Master Thesis). Beijing Foreign Studies University. Beijing, china.
- Li Yaohui. (2021). **A Corpus-based Study of Chinese Image in Textbooks for Teaching Chinese as Foreign Language**. (Master Thesis). Beijing Foreign Studies University. Beijing, China.
- Ma Qi. (2022). **Research on the Integration Construction of Patriotism Education in Ideological and Political Courses in Universities, Primary and Secondary Schools**. (Master Thesis). Liaoning Normal University. Shenyang, China.
- Phasiri Techawitayasin. (2015). **Effects of Country of Origin, Country of Manufacture Images and Involvement on Consumer Behavior**. (Master Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok, Thailand.

- Sittichai Sukkata. (2014). Discourse Analysis of Thai Nationalism in Social Studies and History Textbooks. (Master Thesis). Kasetsart University. Bangkok, Thailand.
- Sivapol Laongsakul. (2019). The China-U.S Power Struggle in 21th Century. **Kasetsart University Political Science Review Journal**, 6(1), 297-323.
- Shen Zhengfu. (2023). The Logical Construction and Strategic Optimization of the International Communication of China's National Image. 2023, **Journal of Nanjing University (social sciences)**, 24(02), 96-106.
- Weena Eiamprapai. (2008). **Suan Sunandha Image: its discourse on the institution of Monarchy**. Suan Sunandha Rajabhat University. Bangkok, Thailand.
- Wang Miaomiao. (2018). **A study of China's Image Communication with the International Chinese Teaching**. (Master Thesis). Jiangxi Normal University. Nanchang, China.
- Wang Xianliang. (2022). Xi Jinping's Important Exposition on Patriotism Education in the New Era. **Journal of Jinggangshan University (Social Sciences)**, 43(01), 13-20.
- Wang Yalong. (2022). Strategies of Infiltrating Patriotism Education in Chinese Teaching in Primary Schools. **New Curriculum Research**, 19(29), 123-125.
- Xi Jinping. (2020). **On Propaganda and Ideological Work of Communist Party**. Beijing: Central Party Literature Press.
- Xu Huiguan. (2021). **Xi Jinping: tell stories about China well and spread China's voice well**. Retrieved from http://www.qstheory.cn/zhuanqu/2021-06/02/c_1127522386.htm [2023, 4 Apr.]
- Yan Lulu. (2021). **A Study on the Construction of National Image of China in the Textbook of "The Popular Chinese"**. (Master Thesis). Xinjiang University of Finance & Economics. Xinshi District, Ürümqi, China.
- Yao Zhifen. (2022). The Self-building of China's Image in America in Strategic Competition Times. **Journal of Tianzhong**, 37(01).13-20.
- Zhao Yupei. (2016). **The Image of China in Teaching Chinese as a Foreign Language**. (Master Thesis). Yunnan Normal University. Kunming, China.
- Zhang Yingnan. (2019). **Self-construction and Adjustment of the National Image of Thai Students in China: A Case Study of Ludong University**. (Master Thesis). Ludong University .Yantai, China.